فرهیختگان

روزنامه خبری، تحلیلی، دانشگاهی صبح ایران
صدای نخبگان، نگاه جوانان

۱۶صفحه
تهران ۲۰۰۰ تومان
شهرستان‌ها و واحدهای دانشگاهی ۱۵۰۰ تومان

شماره مسلسل ۳۹۵۳
چهارشنبه ۳ دی ۱۳۹۹
۸ جمادی‌الاول ۱۴۴۲
۲۳ دسامبر ۲۰۲۰
شماره ۳۲۱۵

www.Fdn.ir | Wed | 23 Dec 2020 | vol.12 | No. 3215 | 16 Pages

منتقدان سینما در پاسخ به «فرهیختگان» برای ۱۰ فیلم برتر ۲۰۲۰ اسم کم آوردند

۱۰ فیلم برتر ۲۰۲۰؟ سوال بعدی لطفاً!

»۱۲،۱۳

واکسن کرونا

گروگان انتخابات ۱۴۰۰

آیا می‌شود روزانه میلیون‌ها دلار کالا هرچند با سختی وارد کشور شود اما ورود واکسن امکان‌پذیر نباشد؟
آقای ربیعی سخنگوی دولت دیروز گرای اشتباه داد

»۲

ماجرای پیامک‌های یک شرکت بیمه برای برخی شهروندان تهرانی

اطلاعات ترافیکی تهران در اختیار شرکت خصوصی؟

»۱۶

معاون فرهنگی و دانشجویی دانشگاه آزاد اسلامی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

تشریح برنامه‌های دانشگاه آزاد برای سالگرد حاج قاسم

»۶

فاصله نجومی تورم و رشد اقتصادی، ایرانی‌ها را در هزینه کردن محافظه‌کار کرده است

اقتصادی‌ترین روزهای زندگی ایرانی‌ها در ۱۲ سال اخیر

»۸

یادداشت

حسین سرآبادانی تفرشی
پژوهشگر هسته عدالت‌پژوهی مرکز رشد دانشگاه امام صادق(ع)

معمای افزایش حقوق عادلانه در بودجه سال صفر

دولت‌ها انتخاب‌های خود را در حیطه‌های مختلف نه از میان گزینه‌های خوب و بد، بلکه از میان گزینه‌های بد و بدتر انتخاب می‌کنند. این وضعیت از آن جهت رخ داده که نهاد «دولت» در جامعه کنونی، ظرفیت‌های محدودی جهت انجام کارهای خوب دارد، اما قابلیت‌های گسترده‌ای برای خلق فاجعه از خود ارائه می‌دهد. اگر فراتر از تحلیل عقلایی گزینه‌های سیاستی، «اقتصاد سیاسی» انتخاب‌های دولت با محوریت مقولاتی مانند انتخابات و جلب آرای عمومی، پاسخگویی به مطالبات طبقات اجتماعی خاص یا وجود تعارض منافع شدید درمیان تصمیم‌گیران را لحاظ کنیم، پیچیدگی و دشواری انتخاب‌های عادلانه و کارآمد برای نهاد دولت در جوامع امروز بهتر قابل درک خواهد بود.

یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی که در لایحه بودجه ۱۴۰۰ در هفته‌های گذشته مورد بحث و بررسی بوده، مساله میزان و نحوه افزایش حقوق کارکنان و بازنشستگان دولت در سال آتی است؛ موج افسارگسیخته تورمی در سال‌های ۹۷ و ۹۸ با شوک جدید تحریمی آغاز و در سال ۹۹ با پاندمی کرونا به اوج خود رسید، قدرت خرید گروه‌های فاقد درآمد ثابت و بعد گروه‌های حقوق‌بگیر ثابت را هدف قرار داد و معیشت عمومی را درمیان این گروه‌های درآمدی در تنگنا قرار داد. بی‌انضباطی مالی و پولی دولت در سه‌سال اخیر، اولین قربانی را از خودش گرفت و طبق تجربیات گذشته تاریخی، هریک واحد تورم در کالاهای عمومی، بیش از سه واحد در هزینه‌های عمومی دولت افزایش ایجاد کرد. دولت ناکارآمد و تورم‌گرا، برای آنکه بخشی از این مساله ناشی از انتخاب‌های سیاستی او بود، حالا در شرایط انتخابی سخت‌تر قرار گرفته است؛ درحالی که به‌لحاظ تامین منابع عمومی در حوزه درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی با تنگنا روبه‌رواست، باید تدبیر برای جبران قدرت خرید ازدست‌رفته حدود دومیلیون و ۲۵۰ هزار کارمند و بیش از دومیلیون و ۲۰۰ هزار نفر از بازنشستگان خود را هم بیندیشد. آنچه در ادامه می‌آوریم به اجمال شرح کلی بودجه سال صفر، سازوکار پیشنهادی دولت برای افزایش حقوق و درنهایت سناریوهای جایگزین قابل بررسی در مجلس شورای اسلامی برای افزایش عادلانه حقوق و دستمزد در سال ۱۴۰۰ است.

ساختار کلی بودجه سال صفر

دولت درحالی لایحه بودجه ۱۴۰۰ را به مجلس ارسال کرده که عملکرد مالی دولت در سال ۹۸ و هشت‌ماهه ۹۹ منتشر شده است. نتایج این گزارش‌ها به اجمال نشان می‌دهد دولت در تحقق منابع به‌صورت کامل موفق نبوده و در سال ۹۸ طبق گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، تنها ۷۰ درصد منابع تحقق‌یافته است. کاهش مصارف+ برداشت از صندوق توسعه ملی+ انتشار اوراق+ فروش دارایی‌ها و آن هم عمدتا از طریق مجوزهای خاص در «شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا» فرمول دولت برای تامین بیش از ۱۳۱ هزار میلیارد تومان کسری بودجه دولت در سال ۹۸ بوده است. اوضاع در هشت‌ماهه ۹۹ نیز بهتر از این نبوده و نتایج اولیه این ماه‌ها حاکی از عدم تحقق کامل منابع و درعین حال تحقق اکثریت مصارف عمومی پیش‌بینی شده دولت در قانون بودجه ۹۹ بوده است؛ این امر به‌معنای حفظ کسری بودجه در سال جاری است. اما لایحه بودجه ۱۴۰۰ در استمرار وضعیت دوسال اخیر با تداوم خوش‌بینی درآمدی و افزایش ۵۹ درصدی اعتبارات هزینه‌ای تنظیم و بدون لحاظ اصلاحات ساختاری در تقویت منابع، کاهش مصارف یا اصلاحات فرآیندی روانه بهارستان شده است. طبق این لایحه، دولت در ۱۴۰۰ بیش از ۳۱۹ هزار میلیارد تومان کسری تراز عملیاتی دارد؛ به‌این معنا دولت نیازمند آینده‌فروشی و خام‌فروشی برای تامین هزینه‌های جاری خود است. وابستگی دولت به بودجه در خوشبینانه‌ترین سناریو ۵۲ درصد برآورد می‌شود (۱۹۹ همت فروش نفت خام+ ۷۰ همت از محل اوراق سلف نفتی+ ۷۵ همت قرض از سهم ۱۸ درصدی مازاد صندوق توسعه+ حداقل ۹۵ همت از محل عدد یک در ردیف ۱۶۰۱۳۶ به‌عنوان ما به‌التفاوت نرخ ارز بودجه از نرخ ارز ETS بانک مرکزی.) متاسفانه در سال‌های اخیر، دولت جهت نمایش کاهش وابستگی دولت به نفت به انواع روش‌های پیچیده برای نهان کردن وابستگی منابع دولت به نفت متوسل شده است.

شاخص	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰
اعتبارات هزینه‌ای (همت)	۱۲۸	۱۴۹	۱۷۵	۲۴۱	۲۵۴	۲۹۴	۳۵۲	۳۶۷	۶۳۷
فصل جبران خدمات (همت)	۵۴	۶۵	۶۴	۸۱	۹۳	۷۴	۹۷	۱۱۴	۲۰۹
هزینه‌های پرسنلی (همت)	۴۷	۵۸	۷۳	۹۳	۱۱۲	۱۴۱	۱۸۴	۲۰۱	۳۸۶
بازنشستگان و بنیاد شهید (همت)	۱۹	۲۱	۲۴	۳۳	۴۱	۴۵	۶۳	۹۱	۱۵۶
جمع هزینه کل حقوق (همت)	۷۳	۷۹	۹۷	۱۲۶	۱۵۳	۱۸۶	۲۴۷	۲۹۲	۵۴۲
سهم هزینه حقوق از اعتبارات هزینه‌ای (درصد)	۵۷	۵۷	۶۳/۵	۶۱/۶	۶۲/۵	۶۳/۴	۷۰	۷۹/۴	۸۵
سهم بازنشستگان و بنیاد شهید از اعتبارات هزینه‌ای (درصد)	۱۵/۱	۱۴/۶	۱۶	۱۸	۱۷/۴	۱۵/۳	۱۷/۸	۲۴/۷	۲۵

بررسی تطبیقی ارقام مرتبط با حوزه نظام پرداخت‌ها در بودجه هشت سال اخیر (همت/هزار میلیارد تومان؛ اعداد رُند شده است)

پرداخت حقوق در بودجه ۱۴۰۰

براساس این اعداد کلی در لایحه بودجه ۱۴۰۰، به مساله حقوق و دستمزد به‌عنوان بخش عمده مصارف هزینه‌ای دولت می‌پردازیم که ماهیت قطعی و اجتناب‌ناپذیر هم دارند. در تبصره ۱۲ سند لایحه و در بند اول و دوم آن، دولت به افزایش حقوق کارکنان دولت به میزان ۲۵ درصد اشاره کرده و در بند بعدی که ظاهرا ذکر آن چندان اهمیت ندارد، تاکید می‌کند این اعمال افزایش باید به‌نحوی باشد که حداقل حقوق کارکنان دولت در سال آتی، نباید بعد اعمال ۲۵ درصد افزایش، کمتر سه میلیون و ۵۰۰ هزار تومان باشد. (جالب است که سال گذشته این عدد دو میلیون و ۸۰۰ هزار تومان بود و اگر ۲۵ درصد افزایش اعمال شود، لاجرم به همین عدد سه میلیون و ۵۰۰ هزار تومان می‌رسد.) اما محاسبات نشان می‌دهد دولت در سال آتی با اعمال این افزایش، ۲۰۹ همت برای فصل جبران خدمات و درمجموع حدود ۳۸۶ همت برای هزینه‌های پرسنلی (علاوه‌بر هزینه‌های فصل اول (جبران خدمات) دستگاه‌ها هزینه‌های دیگری نیز جهت حقوق و دستمزد کارکنان خود پرداخت می‌کنند که ذیل فصل اول قرار نگرفته و در فصولی مانند هزینه کالا و خدمات در بودجه لحاظ شده است) پرداخت خواهد کرد. همچنین دولت در لایحه بودجه سال صفر، ۱۳۶ همت برای حقوق بازنشستگان (در قالب کمک به سه صندوق بازنشستگی) و بنیاد شهید پیش‌بینی کرده است. جمع این اعداد به‌معنای آن است که دولت در سال آینده، ۵۴۰ همت از مجموع ۶۳۷ همت اعتبارات هزینه‌ای را فقط برای پرداخت حقوق و دستمزد اختصاص داده است که به‌معنای سهم شگفت‌انگیز ۸۵ درصدی پرداخت حقوق از کل اعتبارات هزینه‌ای است. ۲۵ درصد این ۸۵ درصد مرتبط با اعتبارات کمکی به صندوق‌های بازنشستگی است که در دهه ۹۰، عامل هزینه‌ای سنگین بر منابع عمومی دولت بوده‌اند و این روند فزاینده در سال‌های آتی، ساختار بودجه دولت را با بحران روبه‌رو خواهد کرد. در جدول ارقام تطبیقی مورد اشاره در این بحث کوتاه آمده است تا روند اعداد کلیدی مرتبط با این حوزه بیشتر مشخص شود. ممکن است پرسیده شود علت افزایش ۵۹ درصدی اعتبارات هزینه‌ای علی‌رغم افزایش حقوق ۲۵ درصدی در سال آتی چیست؟ این رشد هزینه حقوق و دستمزد در هشت‌ماهه ابتدایی امسال نیز دیده می‌شود که رشد ۵۳ درصدی داشته است؛ درحالی که نرخ رشد حقوق در سال ۹۹، ۱۵،۹۹ درصد بوده است! بخشی از این تفاوت ناشی از بخشنامه ۱۳۹۸/۱۱/۳۰ سازمان برنامه‌وبودجه در اجرای بخشنامه امتیازات فصل دهم قانون مدیریت خدمات کشوری است. در این بخشنامه در تناقضی جالب اجرای آن را منوط به عدم ایجاد بار مالی جدید برای دستگاه‌ها دانسته و همزمان منابعی مانند فروش دارایی‌ها یا کاهش هزینه‌های جاری را برای اجرای آن پیشنهاد داده است! طبق این بخشنامه امتیازات کارکنان بسیاری از دستگاه‌ها که تاکنون درمورد آنها مصوبه شورای حقوق و دستمزد در سال ۹۵ اعمال نشده بود، تا ۵۰ درصد اعمال شده و این افزایش امتیازات طبعا در احکام حقوق کارکنان تاثیرگذار خواهد بود.

سناریوهای پیشنهادی برای افزایش عادلانه حقوق

یکی از احکام سیزده‌گانه اصلاحات ساختاری بودجه که بعد از تصویب در کمیسیون برنامه‌وبودجه مجلس یازدهم، در هفته‌های اخیر در صحن علنی مورد بررسی قرار گرفته، مرتبط با «پرداخت حقوق و مزایا» است. در این بند به برابری عمودی و افقی در میان کارکنان دستگاه‌های اداری و شرکت‌های دولتی اشاره شده و از نبود تفاوت معنی‌دار میان احکام حقوق در این زمینه سخن گفته است. فارغ از ابهام نظری واژه برابری افقی و عمودی در ادبیات حقوق و دستمزد، نبود شاخص معین در نبود تفاوت معنی‌دار مورد اشاره در این بند بسیار قابل تامل است؛ ضمن آنکه به نظر بسیاری از مسائل پیرامون حقوق و دستمزد ریشه در لوایح سالیانه بودجه ندارد و مرتبط با آیین‌نامه‌های اجرایی قانون مدیریت خدمات کشوری است که لازم است مورد اصلاح و بازنگری جهت تحقق نظام پرداخت عادلانه قرار گیرد.

پیشنهاد مرکز پژوهش‌های مجلس کاهش مصارف عمومی و به‌طورخاص در بخش پرداخت حقوق به کارکنان دولت است. مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارش بررسی لایحه بودجه ۱۴۰۰ بر این نکته تاکید می‌کند که این مدل افزایش حقوق از آن جهت که منابع قابل‌وصولی برای آن وجود ندارد، در عمل منجر کسری بودجه، تورم و به‌تبع کاهش قدرت خرید عموم جامعه و به‌طور خاص کارکنان دولت می‌شود. ضمن آنکه بر این نکته تاکید دارد که عمده اقشار ضعیف در جامعه، کارمندان دولت نیستند، بلکه گروه‌های فاقد درآمد ثابت هستند که نیازمند سیاست‌های حمایتی دولت برای بقای معیشت‌شان هستند. به این جهت علی‌رغم تورم شدید اقتصادی حاکم بر کشور خواهان کاهش نرخ رشد افزایش حقوق کارکنان دولت است.

پیشنهاد دیگر افزایش ریالی ثابت حقوق کارکنان دولت برای همه گروه‌های حقوق‌بگیر دولت و عدم افزایش مبتنی بر نرخ رشد است تا به این فرمول، افزایش حقوق برای کارکنان با درآمد کمتر، با نرخ رشد زیادی افزایش یابد. پیشنهاددهندگان این سناریو بر این باورند که اگر ۸۰ همت افزایش یافته در فصل اول (جبران خدمات) به‌صورت ریالی ثابت درمیان همه کارمندان دولت افزایش یابد، تا مبلغ سه میلیون تومان به همه کارکنان دولت افزوده می‌شود. این سناریو بدون لحاظ راهکارهای تامین منابع و تنها درجهت توصیه به نحوه توزیع افزایش، این پیشنهاد را ارائه می‌دهد. پیشنهادی که شبیه آن در لایحه بودجه ۱۳۹۸ در مجلس تصویب شد، اما در عمل دولت با اعمال ضریب و درصد حقوق کارکنان دولت را افزایش داد.

به‌باور نگارنده به‌نظر می‌رسد برای ارائه یک پیشنهاد جامع جهت غلبه بر معمای عادلانه افزایش حقوق کارکنان دولت در بودجه سال ۱۴۰۰ امور زیر لازم است مورد توجه مجلس محترم شورای اسلامی قرار گیرد:

الف) الزام واقعی و عینی دولت به ایجاد شناسه پرداخت برای کلیه پرداخت‌های دولت از محل منابع عمومی و اختصاصی به‌نحوی که میزان پرداخت دقیق حقوق و دستمزد دولت در بودجه سالیانه مشخص شود؛ با ساختار فعلی در حال حاضر اصلا مشخص نیست دولت به‌صورت دقیق چه میزان حقوق پرداخت می‌کند و اعداد اعلامی مانند آنچه در اینجا اشاره شد، برآوردی است. طبعا استقرار کامل نظام پرداخت به ذی‌نفع نهایی در این زمینه راهگشاست.

ب) هرگونه طراحی برای ارائه سناریوی عادلانه افزایش حقوق، متکی به داده و اطلاعات است. داده و اطلاعاتی که از غنا و کیفیت لازم نیز برخوردار باشد. در زمینه حقوق و دستمزد، نه احکام کارگزینی یا حکم اولیه کارکنان، بلکه کل دریافتی کارمندان دولت لازم است در دسترس سیاستگذار جهت برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری باشد و میان این دو اختلاف زیادی وجود دارد. درحال حاضر جز برخی اطلاعات کلی و اجمالی، جزئیات دریافتی کارکنان دولت از شفافیت برخوردار نیست.

ادامه در صفحه ۳

انا لله و انا الیه راجعون

جناب آقای دکتر محسن ناصری

استاد محترم دانشگاه و عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی

خبر درگذشت والده گرامی جنابعالی موجب تاثر فراوان گردید. این ضایعه تاسف‌بار را به شما، خانواده محترم و بازماندگان تسلیت عرض نموده، از درگاه خداوند متعال برای آن مرحومه علو درجات، رحمت و غفران واسعه الهی و برای بازماندگان صبر و اجر مسالت می‌کنم.

علی‌اکبر ولایتی

انا لله و انا الیه راجعون

جناب آقای دکتر محسن ناصری

استاد محترم دانشگاه و عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی

درگذشت مادر گرامی‌تان را که موجب تاثر فراوان گردید به شما، خانواده محترم و بازماندگان تسلیت می‌گوییم.

از درگاه خداوند متعال برای آن مرحومه رحمت و غفران واسعه الهی و برای بازماندگان صبر و اجر مسالت می‌نماییم.

دکتر محمدرضا شمس‌اردکانی - دکتر مسعود امانلو - دکتر محسن پرویز - دکتر محمود خدادوست - دکتر حسین رضایی‌زاده - دکتر محمدرضا فرتوک‌زاده - دکتر محمود مصدق - دکتر عبدالعلی محققزاده - دکتر فریبرز معطر - دکتر حامد آرضایی - دکتر آرمان زرگران - فرید قاسم‌لو - کامران محلوجی کرمانشاهی - دکتر روجا رحیمی - دکتر نفیسه حسینی‌یکتا - دکتر مهناز خانوی - دکتر شیدا مهنام - دکتر فرشته نوری - دکتر تهمینه اکبرزاده - دکتر مینا عمیدزاده